IS-SEJBIEN TA' L-EVANGELJU TA' SAN TUMAS (*)

Jum wieħed, fix-xitwa, għal ħabta tal-aħħar tas-sena 1945 jew l-ewwel tas-sena 1946, kien hemm żewġ Fellaħîn jagħżqu f'għalqa fl-Eġittu, f'naħa jgħidulha Nag-Hamadi, qrîb minn ħerba ta' Dejr qadîm tal-Insâra. Huma u jagħżqu sabu qolla tal-fuħħâr misdûda, mirdûma fl-art; u x'ħin qalgħuha u fetħuha, sâbu ġewwa fîha għadd ta' iħilfa, jew *envelopsijiet*, kbâr, tal-ġild u ġewwa kull ħlief, kien hemm ktieb tal-*papîru*, jew karti magħmula mill-qxur tal-qasab — dâk li bil-Malti, dâri, jgħidulhom bordi. Kienu miktubin bil-lsien Qopti, li bih fil-qedem kenu jitkellmu n-nies tal-Eġittu.

Il-kotba li nsâbu ġewwa l-qolla kienu tlettâx. Il-Fellaħîn li ma kenux jafu jaqraw anqas bil-Għarbi (aħseb ara bil-Qopti) ħasbu li jbiegħuhom lil xi ħadd li jaf jaqra. Għal hekk marru sabu lil bin il-qassîs Qopti ta' hemm, wieħed jismu Andraos u wrewhomlu. Għal kemm anqas dan ma kien jaf wisq skola, fehem li dawk il-kotba, għal qdumithom, kellhom xi siwi; għal hekk xtrahom minn għand il-Fellaħîn tliet lîri Eġizzjâni, li jġibu qîsom tliet lîri u xelin u nofs tal-flus Maltîn.

Andraos dawk il-kotba biegħhom lil ħadd ieħor, u dâmu xi xhur jiġru fl-idejn, dân biegħhom lil dâk, bla ma ħadd ħa ħsieb jara x'kienu. Ktieb minnhom xtrâh wieħed Belġjan jismu Albert Eid, li raġa' biegħu u min xtrah bagħtu rigal lil wisq magħruf Professur tal-Psikoloġija Jung, egħluq it-tmenîn sena ta' għomru. Ktieb ieħor minnhom inxtara wkoll u sâb triqtu għal Mużew tal-Kotba Qodma Qoptîn. Il-ħdax l-oħra xtrahom kollha wieħed Grieg ta' Ċipru, joqgħod l-Eġittu, jismu Fokjos Tano.

Il-ktieb li kien inkiseb mill-Mużew Qopti ġie f'idejn wieħed Franċiż li kellu żmien jagħtih ħarsa. Dan intebah li dik il-kitba kellha siwi kbîr għal qdumitha, u kiteb dan f'xi ġurnâli tal-Ewropa. Għal hekk wieħed żagħżugħ Olandiż li kien jgħallem il-Grieg u l-Latin fl-Universià ta' Utrecht, qabad jitgħallem il-lingwa Qoptija biex ikun jista' jistudjahom; u hekk xterdet l-aħbar tas-sejba tal-Manuskritti ta' Nag Hamadi. Imma sas-sena 1949 ma kien għadu magħruf xejn x'kien fihom it-tnaxer ktieb l-oħra.

Ftît żmien wara dân, Fokjos Tano ħa dawn il-Manuskritti u mâr biex ibiegħhom lil Mużew tal-Kajr u talab tagħhom ħamsin elf lira (L.E. 50,000). Milli jidher ma kienx jaf bil-Liġi li kien hemm l-Eġittu wkoll, li

---

(*). Dan hu wieħed minn dawk l-Evanġelji li jgħidulhom *Apòkrifi*, maħrûġa mill-ewwel Insâra, li kotra minnhom ma kellhomx twemmin sewwa. Dan l-Evanġelju, ta' San Tumâs, kien moqri u mgħoddi bħala Kelma t'Alla mill-Insâra li jgħidulhom "Gnostki", mill-kelma Griega "gnosis", li tfisser "għerf", għax kienu jżommu li bniedem jidħol il-ġenna jekk ikun għaref fil-ħwejjeġ t'Alla, għad li Ġesù n-Nifsu stqarr (ara Matt. XXV m. 31-46) li jidħol il-ġenna mîn ikûn għamel il-ġîd ma' tûl ħajtu. Fuq dawn in-nies ma nistgħux niktbu fit-tûl hawnhekk, għax hemm x'wieħed jgħid wisq fuqhom, billi kienu f'għadd kbîr u kellhom ħafna friegħi; imma jista' jkun li niktbu xi ħâġa fuqhom biss, 'il quddiem.

kull ħâġa li tinsab hija ħwejjeġ il-pajjiż fejn insâbet, u għal hekk ma tistâx tinżamm għand nies fardija, jew *privati*. Għal hekk sjied il-Mużew il-kotba ħaduhom bil-valiġġetta b'kollox li Tano kien ġiebhom fiha, u żammewhom hemm, fil-Mużew.

Professur ieħor Franċiż, b'ħafna taħbît, kiseb kopja ta' ftit faċċati mill-Manuskritti li kien hemm fil-Kajr, maqbudin minn għand Fokjos Tano, u ssaħħar fuqhom, u qagħad jaqrahom u jarġa' jaqrahom. Darba, kif kien jaqra fihom ġew taħt għajnejh dawn il-kelmiet: "Dawn huma l-Qwiel..." li deherlu li kien qrahom xi darba oħra u ma jafx fejn u meta. Jaħseb u jaħseb, fl-aħħar ftakar li dawk il-kelmiet kienu nsâbu miktuba bil-Grieg fuq faċċata bordi fl-1903 fl-Eġittu, u kienu magħrûfa bħala kliem meħud minn Evanġelju mitluf!

Dan il-Professur Franċiż kiteb lill-Professur l-ieħor, l-Olandiż, u qallu li dak l-Evanġelju l-Mitluf aktarx li kien jinsab, qawwi sħiħ, mal-Manuskritti ta' Nag Hamadi, li qegħdin fil-Mużew tal-Kajr. Għal hekk iż-żewġ Professuri baqgħu jiktbu lil xulxîn u jiftiehmu kif jistgħu jagħmlu ħalli jsîbu wast li jfittxu dak l-Evanġelju qalb il-Manuskritti Qoptîn tal-Kajr.

Fl-aħħar qatgħu x'għandhom jagħmlu. Ftiehmu li jiksbu l-flus minn xi mkien biex jixtru dak il-Manuskritt li kien xtrâħ il-Belġjan Albert Eid u bagħtu lil Psikolgu Jung (għax Jung sa dak iż-żmien kien laħaq miet) u mbagħad jagħtuh lil Mużew tal-Kajr. Bi ħlas tiegħu ma kienux jitolbu flus; jitolbu biss il-ħalla jew *permess*, li jaraw il-Manuskritti ta' Nag Hamadi l-oħra. Il-ftehima seħħet, għax il-flus kisbuhom tas-sew minn għand Xirka tat-Tagħlim tal-Qedem, Svizzera; hekk xtraw il-Manuskritt (u tgħidx kemm tħabtu u kemm inqala' għakkux sa kemm rawh f'idejhom!) u kitbu l-Kajr u l-għotja tagħhom kienet milqugħa bil-ferħa. U d-Direttur tal-Mużew stieden minn rajh liż-żewġ Professuri li jmorru l-Kajr u jikkoppjaw dak li jrîdu mill-Manuskritti msemmija.

Marru l-Kajr, il-Professuri; u kif kienu hemm inqalgħet il-Gwerra tas-Swez. Imma huma webbsu rashom u għad li ħajjithom kint imdendla, temmew ix-xewqa tagħhom. Il-Professur Fâher Labib, rajjes il-Mużew, fetħilhom il-valiġġetta tal-Grieg Fokjos Tano, bil-Manuskritti fiha. B'qalbhom ittaqtaq qallbu l-faċċati ta' ftit minnhom, sa kemm fil-bidu ta' ktieb sabu dawk il-kelmiet ta' seher: "Dawn huma l-Qwiel il-Moħbija, li Ġesù l-Ħaj qal, u Tumas Ġuda kiteb". U hekk, mela, wara dawn il-mijjiet tas-snîn kollha, l-Evanġelju ta' san Tumâs, mixtieq u mibki minn wisq għaliema, kien insâb! "*X*"

QWIEL TAL-PALESTINA

Ħa li jwaffer, aħsan minn ħa li jġib. Dak li *jiffranka*, aħjar minn dak li jkollu *r-renta*. Bil-latin hemm qawl jixbaħ lil dan: *Parsimonia magnum est vectigal*, jiġifieri: *L-ekonomija hija renta kbira.* Jekk dan il-qawl m'hux minnu għal kollox, għandu ħafna mis-sewwa, għax wisq nies li jiftaqru, jew li jibqgħu foqra ħajjithom kollha, issibhom bid-drawwa ħażina li ma jibżgħux għal ħabba.